

KİTAPLAR

Çocuk
Edebiyatı

RAUF MUTLUAY

«NESİN VAKFI 1977 EDEBİYAT YILLIĞI»nda Erdal Öz'ün yazısını okuyordum: «1976 yılında Çocuk Edebiyatımız ve Çocuk Kitaplarımız» Şu paragrafı aktarmak istiyorum: «Bana öyle geliyor ki çocuklarımız için gerekli kitapların yazılmadığı, yayımlanmadığı, yazarlarımızın bu işe eğilmediği ya da özendirilmediği gibisinden yakınmalar, 1976 yılıyla birlikte artık gerilerde kalmıştır. 1976 yılı, bu yolda ilk büyük ve güç dönemecin dönüldüğü yıl olmuştur» (90)

«Okul Kitaplarının En Karanlık Yılı»na karşın çocuk edebiyatımızın bu yıl içindeki gelişmesini düşününce hak veriyorum dostum Erdal Öz'e; ve «Arkadaş Kitapları»nın (Cem Yayınevi) 57. si olan hikâyelerini imzalıyarak bana veren Adnan Özyalçın'la konuştuklarımızı hatırlıyorum. Gerçekten bu yıl içinde pek çok kalem, Erdal Öz'ü önerileri ve özendirilmesiyle emeklerinin bir bölümünü çocuk kitapları yazmaya ayırdı; bunun gereğini duydu. Sonunda Türk Dil Kurumu da her yıl verilme üzere, o yılın en başarılı yerli çocuk kitabı için on bin liralık bir ödül koymak görevini üstlendi. O kadar yeni olan Amerikan tarihinin sıgır çobanlarını tabanca ve kement kahramanı yapan resimli romanlar furçasına uymuş Turan düşlerindeki at ve kılıç yiğitlerini gereksizce yücelten yerli yapımların da arkası gelmeli artık. Edebiyat, çocuğa yönelince de kendini koruyabilir olurdu. Bu bakımdan bugüne değin pek de düşünmediğim «Çocuk Edebiyatı»nı yeniden ele almak gereğini duyuyorum.

Nice büyük edebiyat eserlerinin, ustaca özetlenmiş biçimlerde, çocuklar için ilk okuma alıştırmaları olduğunu bilirsiniz: Don Kişot, Dede Korkut, Roben son, Gülliver.. Ama bu gibi uygulamalarda, edebiyat metnini çocuklara uydurmak için bilerek, isteyerek inceciklerden kaçmak, derinliklerden uzaklaşmak, yazıyı kısıltmak, kaba öğütlerin kucağına düşmek gibi sakıncalara ulaşılmıştır sonunda. Gerçekten çocuklar için yazılmış özel eserlere gereksinim olup olmadığını uzun süre düşündüğümü hatırlıyorum. Sonunda, usta kalemlerin kendilerine tanyacakları yalmıklar sınırından, çocuklara da özel eserlerle ulaşmalarının yararına geldim sanıyorum. «Arkadaş Kitapları»nın geçen yılki 33 kitabına eklenen bu yılın 24 eserine bakınca, herkesin hemen aynı niyet iyiliğinde birleştiğini de görüyorum: Zoşenko, Behrengi, Güngör Dilmel, Aziz Nesin, Filket Otyam, Nihat Behram, Nezhe Meriç, Dostoyevski, Andersen, Rifat Ilgaz, Orhan Kemal, Ülkü Tamer, Fakır Baykurt, Dağlarca Adnan Özyalçın... Kim bilir daha hangi emekler katılacak bu toplama: Çocukları, insanca; öğütsüz ve dayaksız, zararsız ve asık suratlı bir eğitim dünyasında yetiştirmeye...

Aydınlık resimlerle süsü, iyi kâğıda basılmış, özenli dizgi ve sayfa düzeniyle sunulmuş bu gibi eğitici kitapların da bir yerde alm—satım mali olduğunu unutuyorum. Ne var ki ucuz ve kolay, polis, serüven romanları basarak, açık saçı yayın yaparak o kadar kolay para kazanılırken bu gibi zahmetli yollara başvurulmasını da katıksız yürek safıkların dan biri sayıyorum. Onuruna yakışır yayınlar yapmak görevini yüklenen bütün kuruluşlardan hiç olmazsa bu özgeçleri beklememiz gerekir sanıyordum.

Bu arada, kendi olanaklarının hemen tümünü adandıkları çalışma alanına ödeyen bazı özel çalışmaları da görmezlikten gelmemeliyiz. Varlık, Milliyet, adını bilmediğim başka bazı çocuk yayınları hazırlayan kuruluşların güvencikleri dağıtım, sürüm, reklam olanakları bulunabilir. Örneğin hemen bütün ömrünü masal derlemeye, düzenleyip anlatmaya ayıran dostum Oğuz Tansel'in o kadar özenle hazırladığı «AL'LI İLE FIRIRI»

sunulmuş bu gibi eğitici kitapların da bir yerde alm—satım mali olduğunu unutuyorum. Ne var ki ucuz ve kolay, polis, serüven romanları basarak, açık saçı yayın yaparak o kadar kolay para kazanılırken bu gibi zahmetli yollara başvurulmasını da katıksız yürek safıkların dan biri sayıyorum. Onuruna yakışır yayınlar yapmak görevini yüklenen bütün kuruluşlardan hiç olmazsa bu özgeçleri beklememiz gerekir sanıyordum.

Bu arada, kendi olanaklarının hemen tümünü adandıkları çalışma alanına ödeyen bazı özel çalışmaları da görmezlikten gelmemeliyiz. Varlık, Milliyet, adını bilmediğim başka bazı çocuk yayınları hazırlayan kuruluşların güvencikleri dağıtım, sürüm, reklam olanakları bulunabilir. Örneğin hemen bütün ömrünü masal derlemeye, düzenleyip anlatmaya ayıran dostum Oğuz Tansel'in o kadar özenle hazırladığı «AL'LI İLE FIRIRI» dizisinin iki cildini duyurmakta belki de geç kalmış oluyorum. Antalya Festivali sırasında sayın Seniye Fenmen, resimlemesine emek kattığı bu güzel kitabı alıp almadığımı sormuştü. Olumsuz yanıt verdim; inanır görünmedi pek, çünkü postalandığına tank olmuştü. Bir nice sonra postadan çıkan paketin içindeki gene postalanmış paketi görünce hak verdim kendisine. Dost Oğuz Tansel, garip bir dağınılıkla adımı yazdığı paketin üstüne yalnızca İstanbul demiş, Levent semtini, sokağı, ev numarasını yazmayı unutmuştu. Gerçi, sağ olsunlar, yirmi yıldır oturduğumuz Levent semtinin postacı arkadaşları, hiç olmazsa Levent çapındaki posta dağıtımının verdiği bellek anılarıyla yanlış yazılmış adresleri bile bile ulaştırırlardı; ama yalnızca İstanbul denince hiç bir postacı, kolayca kimseyi tanyamaz.

«Al'lı İle Firiri»; Oğuz Tansel gibi sair ve derleyici dikkate sahip bir edebiyatçının ömrü imbiğinden süzülüp çıkarıldığı gerçek halk masallarıdır. Halk kültürünün insanı ne kadar yenik düşürdüğü de rastgele bir sayfanın satırlarıyla yansıtabilirim. Geçenlerde «Oğul Kilim» diye bir yazı hazırlarken kuru sözlük ve ansiklopedi bilgileriyle yetinmek zorunda kalmış.. belki de gereksiz bilgilerle iletmişim: Edebiyatımızın dördüncü kolunun (Yüksek zümre Divan Edebiyatı, Tasavvufi Tekke Edebiyatı, 16. yüzyıldan bugüne Saz Şiiri); anonim ögelerle beslenen folklor ürünlerinin ne kadar zenginlikler sakladığını hâlâ tam bilmiyoruz. Halkımızın kültür birikimini çocuklarımıza yansıtmaya yarayacak bu gibi masal derlemelerinin, efsane — menkıbe araştırmalarının, ninni . ağıt . türkü . bilmece . mani. toplamlarının.. geçmişimizden bugüne bizi getiren kültür yitkilerinin.. gerekliliğini bugün bile tam değerlendiremiyoruz. Oğuz Tansel, hemen bütün dikkatini adadığı bu gibi masal değerlemelerine kattığı şairlik gücüyle.. ne güzel sunular getiriyor bize (AL'lı ile FIRIRI, 2 cilt, YAZ Yayınları, Resimleyen Seniye Fenmen; Dağıtım Ba-Şeş).

Yukardaki izlenimime döneyim gene; ben «kilim» diye kitaplar karıştırırken, daha ilk masalda şu satırlar çıktı karşıma: «Kilim; temmuz göklerinden kesilmiş, yıldız ışıklı, türlü boyalarla nakış nakış: Karagündüzlü, Benlikara, Çakmalı, Kliböğünde, Daltayak, Günlüorta, Farmaklı, Kocaoya, Aylıgüllzar, Seviçengeli Toramanlı, Kurtül.. adındaki bütün örnekler bu kılmde konuşuyordu..» (22).

Bilirsiniz, «SİS» İstanbul'unun Abdülhamit baskısını altmış altı kez tekrarladığı «Eyl» ünlemiyile lanetliyen Tevfik Filket. şiirinin sonunda en acıklı yere gelir; geleceğin sahipleri olacak çocuklara. O zaman şiirinin bütün düzence sini bozarak kısa bir «ziyade» ile hayırları yarınlara: «Ey Kimsesiz avare çocuklar / Hele sizler / Hele sizler»der. Yarınlarımızın güvencesi olacak yeni kuşakları eğitirken, edebiyatın da, anonim folklor ögelerimizin de en iyilerini kullanmalıyız sanırım. Oğuz Tansel'in masal derlemeleri, işte bu amaca adanmış ömürlük çalışmalardır. Bir bilinse...